

# ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC MÔN GIÁO DỤC HỌC PHÙ HỢP PHƯƠNG THỨC ĐÀO TẠO TÍN CHỈ Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC HỒNG ĐỨC

○ ThS. LÊ THỊ NHẬT\*

**V**iệc áp dụng đào tạo (ĐT) theo hệ thống tín chỉ (HTTC) ở các trường đại học, cao đẳng hiện nay trong cả nước đã làm thay đổi rất lớn phương pháp (PP) dạy và PP học của tất cả các môn học, trong đó có môn Giáo dục học (GDH) - môn học chủ yếu giúp sinh viên (SV) hiểu biết nghiệp vụ của người giáo viên, rèn luyện những kỹ năng sư phạm và hình thành ở họ phẩm chất, đạo đức và tình cảm nghề nghiệp.

Trong 2 năm qua, Trường ĐH Hồng Đức đã có nhiều hoạt động tích cực và chủ động chuyển đổi phương thức ĐT; bước đầu thu được những kết quả đáng ghi nhận. Việc nghiên cứu và đánh giá quá trình từng bước đổi mới PPDH trong môn học cụ thể sẽ góp phần nâng cao hiệu quả ĐT của nhà trường theo phương thức mới.

1. Đánh giá về sử dụng PPDH môn GDH áp dụng HCTC

Trong giảng dạy các môn khoa học giáo dục tại các khoa sư phạm ở Trường ĐH Hồng Đức, quá trình đổi mới PPDH môn GDH phù hợp với phương thức ĐT tín chỉ vẫn còn những tồn tại sau: - Giảng viên (GV) phần nhiều sử dụng PP thuyết trình với cách thức thông báo, giảng giải, giải thích những vấn đề SV khó khăn, minh họa thực tiễn. Hoạt động này vẫn còn chiếm nhiều thời gian trong giờ lí thuyết và thảo luận; - PP luyện tập - một trong những PP đặc trưng của một trường dạy nghề - để hình thành kỹ năng nghề nghiệp cho SV, lại ít được sử dụng, vì thời lượng luyện tập trong các giờ thực hành rất ít (kiến tập 2 tuần; thực tập 6 tuần); - Các PP phát huy tính tích cực, tự giác, độc lập, sáng tạo của SV đã được khởi động nhưng hiệu quả chưa cao; - Thảo luận nhóm và seminar vẫn mang tính hình thức, đơn điệu (làm việc nhóm tập trung vào một số SV; số khác ngồi chơi, ỷ lại); việc phân công nhiệm vụ chưa thật sự chuyển hoá từ độc thoại sang đối thoại và phát huy sáng kiến cá nhân; - SV tuy đã dành nhiều thời gian hơn cho tự học, nhưng PP tự

học chưa khoa học, việc chuẩn bị bài còn nặng tính đối phó nên chất lượng và hiệu quả của việc chiếm lĩnh tri thức và vận dụng tri thức còn nhiều hạn chế; - Phương tiện DH còn thiếu thốn, bất cập; - Việc kiểm tra, thi cử còn nặng về trí nhớ và tính chuyên cần, nhẹ về tư duy, kỹ năng thực hành và chưa có cách đánh giá đúng mức; - Đội ngũ GV còn thói quen DH theo phương thức cũ, chậm đổi mới thích ứng với phương thức mới; đặc biệt, lúng túng trong tổ chức các giờ thảo luận, seminar và hướng dẫn SV tự học...

Những bất cập trên được GV nhận thức và khắc phục dần trên cả phương diện lí luận, thực tiễn và vận động theo hướng tích cực. Đa số GV không hoàn toàn hài lòng với lối dạy truyền thống. Họ đã có những tìm tòi, thử nghiệm nhằm nâng cao hiệu quả DH môn GDH. Dưới đây, xin nêu một số hướng đổi mới PPDH môn GDH đang được thử nghiệm tại Trường ĐH Hồng Đức.

2. Đổi mới PPDH môn GDH phù hợp với phương thức ĐT theo HCTC

1) *Quán triệt quan điểm chung* trong đổi mới PP. Bản chất của quá trình ĐT theo HCTC là trao quyền chủ động cho người học. So với hình thức ĐT theo niên chế, hình thức ĐT theo HCTC yêu cầu SV phải rất linh hoạt khi tiếp cận chương trình ĐT bằng tất cả khả năng, sở thích của mình, đồng thời phải biết cách thiết lập thời gian biểu riêng cho chính mình. Làm được như thế, một SV giỏi có thể học vượt chương trình, còn những SV khó khăn có thêm cơ hội, thời gian để theo đuổi con đường học tập của mình.

Điểm khác biệt lớn nhất của cách học tín chỉ so với cách học truyền thống ở chỗ thời lượng dành chủ yếu cho việc tự học, tự nghiên cứu và làm việc nhóm, v.v... Người học - SV phải chủ động tìm tòi tri thức, chủ động trao đổi, chủ động xây dựng và góp ý cho bài học. Họ được bộc lộ tất cả những gì họ tìm được, hiểu được trong

\* Trường Đại học Hồng Đức

sách vở, trong thực tiễn cuộc sống. Khi tranh luận, họ luôn là chủ thể nhận thức. GV chỉ là người làm công việc giải đáp, chỉ dẫn cách học và cuối cùng tổng kết lại ý kiến tranh luận của SV rồi đưa ra những kết luận bổ ích cho mỗi buổi học, bài học. Như vậy, việc trao quyền chủ động nhận thức cho SV, HCTC cũng đi hỏi ở SV khả năng chủ động và tự chịu trách nhiệm trong học tập.

Theo DT tín chỉ, giờ dạy trên lớp giảm, giờ thảo luận và tự học của SV tăng nhiều và có kế hoạch học tập rõ ràng. GV chỉ là người hướng dẫn, giới thiệu tài liệu học tập, giúp đỡ SV cách tư duy, PP tự học sáng tạo chứ không đơn thuần truyền thụ tri thức. Như vậy, GV phải đổi mới tư duy DH: DH phải tôn trọng thói quen thảo luận trao đổi, khuyến khích tinh thần tự nghiên cứu khai phá của người học, tạo tinh thần dân chủ giữa người dạy và người học để họ có thói quen bảo vệ ý kiến của mình trước tập thể. Đó là một hướng mới trong nâng cao chất lượng giáo dục ĐH. Như vậy, PPDH đòi hỏi trước hết phải tôn trọng tối đa người học, coi người học là chủ thể có khả năng sáng tạo vô tận cần phải được khơi gợi để tiềm năng ấy hoạt động, phát triển và cống hiến.

2) *Đổi mới PP giảng dạy lí thuyết.* Kế thừa những yếu tố tích cực của PP truyền thống như tính chặt chẽ với tri thức sâu rộng của PP diễn giảng; khả năng phát huy tính tích cực độc lập của SV qua PP vấn đáp; khả năng lập luận, lí giải vấn đề qua PP giảng giải, PP thảo luận...; đồng thời sử dụng các PPDH truyền thống theo hướng phát huy tính tích cực độc lập của người học. Việc giảng dạy lí thuyết bộ môn GDH cần có các hoạt động sau: - GV giới thiệu mục tiêu của bài học, tiết học và những yêu cầu cụ thể đối với SV; - GV hướng dẫn và điều khiển SV tìm tòi những nội dung cơ bản mà người học cần phải chiếm lĩnh và vận dụng trong tiết học, bài học; - Giải thích những vấn đề SV gặp khó khăn khi tự học, tự nghiên cứu; - Giới thiệu những vấn đề học thuật liên quan đến bài dạy đang được tranh cãi, đang thay đổi phù hợp xu thế hiện nay; - Trao đổi ngắn những vấn đề cần nhấn mạnh để nắm bắt khả năng hiểu biết của SV.

3) *Sử dụng PP kĩ thuật nhóm linh hoạt, sáng tạo.* Nhóm thường được tổ chức theo cấu trúc nhỏ từ 4-6 SV; mỗi nhóm thường có nhóm trưởng; thư kí; uỷ viên; người theo dõi thời gian thảo luận (vị trí các thành viên trong nhóm luân phiên).

Nhóm có nhiệm vụ cùng nhau trao đổi, chia sẻ, cộng tác để hoàn thành nhiệm vụ học tập do GV giao. GV là người quán triệt mục tiêu học tập, giao nhiệm vụ học tập cho từng nhóm, làm cho SV hiểu rõ họ cần đạt được mục tiêu gì sau khi học xong và giữ vai trò giám sát, cố vấn học tập.

SV làm việc trong nhóm nhỏ để hoàn thành một mục tiêu hoạt động chung trong điều kiện giữa họ có sự phụ thuộc chặt chẽ, song mỗi cá nhân đều chịu trách nhiệm cụ thể, đồng thời sự tương tác giữa các cá nhân được thúc đẩy, các kĩ năng cộng tác được sử dụng thích hợp và nhóm ngày càng được củng cố. DH theo cách này có thể sử dụng các kĩ thuật DH nhóm như: kĩ thuật «khăn trải bàn»; kĩ thuật «các mảnh ghép»; sơ đồ KWL và sơ đồ tư duy; ... Các kĩ thuật DH tích cực này đòi hỏi sự tham gia, đóng góp trực tiếp của nhiều SV trong quá trình học tập, yêu cầu họ phải làm việc cùng nhau để đạt được kết quả chung. Từ đó, các khả năng tư duy sáng tạo, phân tích, tổng hợp, giải quyết vấn đề của SV đạt được cao hơn hẳn so với cách học truyền thống.

4) *Sử dụng PP tình huống.* Để rèn luyện khả năng giải quyết tình huống sư phạm cho SV, GV giới thiệu một hệ thống tình huống hoặc SV tự chuẩn bị tình huống (yêu cầu SV về nhà chuẩn bị). Có thể tổ chức các cuộc thi ngắn giữa các tổ với nhau: lớp thành lập một ban giám khảo có barem điểm đánh giá công khai (trong một tiết có thể tiến hành ít nhất được 5 lượt giải quyết tình huống, mỗi lượt 4 em, cả lớp có ít nhất 20 SV tham gia dự thi). Như vậy, việc học tập tạo nên không khí rèn luyện sôi nổi của mỗi cá nhân, mỗi nhóm, đồng thời rèn luyện khả năng diễn đạt một nội dung, một vấn đề trước lớp, SV phải nỗ lực rất lớn để đảm bảo các yêu cầu quy định. GV cũng có thể chọn một số SV chuẩn bị kĩ trình bày trước lớp làm mẫu, thời gian diễn ra dài hay ngắn tùy theo nội dung của vấn đề mà tình huống cần giải quyết, sau đó thảo luận đi đến xây dựng các bước khái quát giải quyết các tình huống giáo dục và DH. Như vậy, việc học tập cá biệt hoá tốt hơn, SV thể hiện năng lực cá nhân rõ nét hơn.

5) *Học nêu vấn đề.* Thường được tiến hành sau từng chương lớn, từng phần kiến thức (có thể sau 3-4 tuần học tín chỉ). Đó là những vấn đề lí luận khó hiểu, khó nhớ, các tài liệu tham khảo chưa thật thống nhất quan điểm, những vấn đề mâu thuẫn giữa lí luận với thực tiễn được SV nêu

ra, GV có thể trả lời, gợi ý cho SV trả lời hoặc giới thiệu tài liệu để SV tự nghiên cứu. Không nêu những câu hỏi mà câu trả lời chỉ là nhắc lại những vấn đề trong tài liệu...

6) *Đánh giá (ĐG) kết quả môn học là ĐG cả quá trình và coi trọng ý thức thái độ người học.* Việc ĐG SV theo tinh thần học đến đâu ĐG đến đó: ĐG giá thường xuyên, giữa kì, cuối kì. ĐG dựa trên nhiều tiêu chí: - Sự hiện diện của SV trên lớp học tín chỉ môn học; - Việc chuẩn bị bài học, bài tập theo yêu cầu; - Năng lực giao tiếp, hợp tác, xử lý tình huống; - PP trình bày vấn đề học tập; - Mức độ tìm tòi tri thức; - Năng lực thực hành (luân phiên chỉ đạo thảo luận, thể hiện kĩ năng DH, giáo dục, công tác chủ nhiệm lớp);

- Tính tích cực, sáng tạo trong học tập và hiệu quả giải quyết vấn đề; - Khuyến khích SV sử dụng phương tiện DH trong quá trình thể hiện. □

#### Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD-ĐT. *Về hệ thống tín chỉ học tập* (Tài liệu sử dụng nội bộ).
2. Chỉ thị 296/CT-TTg, ngày 27/2/2010 về *Đổi mới quản lí giáo dục đại học giai đoạn 2010-2012*.
3. Ngô Thị Dung. "Một số lí luận về dạy học theo nhóm của học sinh". *Tạp chí Giáo dục*, số 46 chuyên đề quý IV/2002.
4. Nguyễn Thị Bích Hạnh. "Xác lập quy trình sự phạm tương tác trong quá trình dạy học đại học", *Tạp chí Giáo dục*, số 71/2003.

## Đổi mới phương pháp...

(Tiếp theo trang 31)

nhiệm của mỗi cấp quản lí, mỗi cá nhân trong thực hiện đổi mới PPDH; biến quá trình thực hiện đổi mới trở thành quá trình hoạt động tự giác của bản thân GV.

2) *Chú trọng chỉ đạo, hướng dẫn các cấp quản lí giáo dục về phương hướng và những việc cần làm để đổi mới PPDH;* quán triệt thông suốt từ các cơ quan thuộc Bộ GD-ĐT đến các sở, phòng GD-ĐT, CBQLGD các trường THPT, tới từng GV và HS.

3) *Tạo môi trường thuận lợi cho việc đổi mới PPDH ngay trong từng tổ chuyên môn, mỗi nhà trường.* Hoạt động đổi mới phương pháp dạy của GV phải có sự hỗ trợ thường xuyên của đồng nghiệp thông qua việc dự giờ, thăm lớp và cùng rút kinh nghiệm; sinh hoạt nhóm chuyên môn, tổ bộ môn hay cụm chuyên môn để thảo luận về nội dung và cách thức đổi mới PPDH; thúc đẩy GV nghiên cứu khoa học, viết sáng kiến kinh nghiệm về đổi mới PPDH ở tất cả các khâu của quá trình DH, nhất là trong từng hoạt động cụ thể; lấy ý kiến góp ý của đồng nghiệp, ý kiến phản hồi của HS về phương pháp dạy của GV với tinh thần xây dựng.

Hoạt động đổi mới phương pháp học của HS cần có sự giúp đỡ của các bạn trong một nhóm, tổ học tập hay trong một lớp học; nhận được sự khuyến khích của GV bộ môn, GV chủ nhiệm và các tổ chức, đoàn thể trong nhà trường; được biểu dương qua các hội nghị, diễn đàn học tốt hay các cuộc thi sáng tạo.

4) *Tổ chức phong trào thi đua và có chính sách khen thưởng nhằm động viên kịp thời đối*

với các đơn vị, cá nhân tích cực và đạt hiệu quả trong hoạt động đổi mới PPDH ở các trường; nhân rộng các điển hình tập thể, cá nhân tiên tiến trong phong trào đổi mới.

5) *Tăng cường đầu tư thiết bị, đồ dùng DH,* hoàn thiện hệ thống thư viện trong nhà trường. Việc đổi mới PPDH mang tính thực tiễn, nên tùy theo điều kiện cụ thể của từng trường THPT mà nghiên cứu để hình thành quy trình tổ chức thực hiện đổi mới một cách phù hợp.

\*\*\*

Đổi mới PPDH là một hoạt động đa dạng, phụ thuộc vào nhiều yếu tố như mục tiêu, nội dung, hình thức, điều kiện DH, năng lực GV và HS. Theo chúng tôi, trong các yếu tố mang lại thành công cho hoạt động đổi mới PPDH, "quản lí" chính là yếu tố có vai trò quyết định. Căn cứ vào yêu cầu chung về đổi mới PPDH cũng như đặc điểm của từng trường mà các hiệu trưởng cần thực hiện các biện pháp chỉ đạo, quản lí đổi mới PPDH phù hợp. □

(1) BCHTW Đảng Cộng sản Việt Nam. *Văn bản số 242-TB/TW ngày 15/4/2009 thông báo Kết luận của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Nghị quyết Trung ương 2 (khoá VIII), phương hướng phát triển giáo dục và đào tạo đến năm 2020.*

#### Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD-ĐT. Hội thảo "Chỉ đạo, quản lí hoạt động đổi mới phương pháp dạy học ở các trường phổ thông" (TP Vinh, tỉnh Nghệ An, ngày 03/01/2009).
2. Nguyễn Văn Cường. *Đổi mới phương pháp dạy học trung học phổ thông.* Dự án Phát triển giáo dục trung học phổ thông, Hà Nội, 2006.
3. Thái Duy Tuyên. *Phương pháp dạy học truyền thống và đổi mới.* NXB Giáo dục, H 2010.